

Анонимизиран текст

Превод

C-536/23 – 1

Дело C-536/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

22 август 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Landgericht München I (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

18 юли 2023 г.

Ищец и въззивник:

Федерална Република Германия

Ответник и въззиваем:

Mutua Madrileña Automovilista

[...]

По дело със страни

Федерална Република Германия [...]

— ищец и въззивник —

[...] срещу

Mutua Madrileña Automovilista [...]

— ответник и въззиваем —

[...] с предмет парично вземане

Landgericht München I (Областен съд Мюнхен I) постанови следното

Определение

1. Спира производството по делото.
2. Поставя на Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос:

Трябва ли член 13, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела във връзка с член 11, параграф 1, буква б) от този регламент да се тълкува в смисъл, че и самата държава — членка на Европейския съюз, в качеството ѝ на работодател, който продължава да изплаща трудовото възнаграждение на (временно) неработоспособен поради пътнотранспортно произшествие държавен служител и който е встъпил в правата на този служител срещу установено в друга държава членка дружество — застраховател на гражданската отговорност за участващото в това произшествие превозно средство, може като „увредена страна“ по смисъла на цитираната разпоредба да предяви срещу застрахователното дружество иск пред съда по местоживеене на неработоспособния държавен служител, когато такъв пряк иск е допустим?

Мотиви:

I.

Ищецът и жалбоподател (наричан по-нататък „ищецът“), в качеството си на работодател на увредения в пътнотранспортно произшествие държавен служител, предявява — като се суброгира в правото на това лице на обезщетение — иск срещу ответника и въззиваем (наричан по-нататък „ответникът“), в качеството му на застраховател на гражданската отговорност за превозното средство, управлявано от другия участник в произшествието.

Държавният служител живее в Мюнхен и работи като федерален държавен служител в тамошното представителство на Deutsches Patent- und Markenamt (Германско патентно ведомство). Deutsches Patent- und Markenamt е висш федерален орган.

На 8 март 2020 г. по време на почивка в Майорка държавният служител претърпява произшествие, при което, докато кара велосипеда си, се сблъсква със застрахован за гражданска отговорност при ответника автомобил под наем, управляван от германски гражданин, който живее във Франция. Получените от произшествието наранявания водят до неработоспособност на държавния служител за периода от 8 март 2020 г. до 16 март 2020 г.

През периода на неработоспособност ищецът в качеството си на работодател продължава да изплаща трудовото възнаграждение на държавния служител в размер на 1 432,77 евро, които с писмо от 25 януари 2021 г. иска да му бъдат възстановени от дружество APRIL Financial Services AG като назначен от ответника представител за уреждане на претенции в Германия. Това дружество отказва да възстанови сумата с мотива, че произшествието е причинено от държавния служител.

От своя страна ищецът предявява пред Amtsgericht München (Районен съд Мюнхен, Германия) иск за сумата от 1 432,77 евро [...]. Ответникът оспорва иска, като освен това възразява срещу международната компетентност на сезирания съд. С решение от 16 февруари 2002 г. Amtsgericht München отхвърля този иск поради липса на международна компетентност, като изтъква, че ищецът не може да твърди компетентност по член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан по-нататък „Регламент № 1215/2012“), защото това са разпоредби, които съдържат изключения, и поради това трябва да се тълкуват стеснително, и защото в рамките на абстрактна и стандартизирана преценка на необходимостта от защита ищецът като държава не се нуждае от специалната защита на тези разпоредби, още повече че той изпълнява и функции на социалноосигурителна институция в рамките например на пенсионното и здравното осигуряване. [...] [разяснения за производството пред националния съд]

Ищецът [...] подава въззивна жалба срещу това решение [...] [...] [разяснения за производството пред националния съд]

Според ищеца становището на Amtsgericht München, че няма компетентност, е неправилно, тъй като ищецът имал надлежно основание да се позове на член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012. В качеството си на работодател на служителка, пряко увредена в пътнотранспортно произшествие, ищецът, като продължил да изплаща нейното възнаграждение, се суброгира в правото ѝ да иска обезщетение от ответника въз основа на законова цесия. Това предоставяло компетентност на съдилищата в държавата по местоживее на увреденото лице и по отношение на законовия цесионер. Всъщност съгласно практиката на Съда (по-специално решение от 20 юли 2017 г., MMA IARD, C- 340/16, EU:C:2017:576) изобщо не било необходимо да се извършва преценка на всеки отделен случай и да се прави разграничаване според критерия за определяне на по-слаба страна, а в интерес на предвидимостта всяко лице, което има право на иск и което предявява претенции не като застраховател или социалноосигурителна институция, а като законов цесионер на правата на увредено лице, можело също като това лице да сезира и съдилищата по местоживее на увреденото лице.

С въззивната си жалба ищецът иска

да бъде отменено решението на Amtsgericht München [...] и ответникът да бъде осъден да му заплати 1 432,77 евро заедно с лихва в размер на 5 процентни пункта над съответния основен лихвен процент, считано от датата, на която е образувано делото.

[...] [направено при условията на евентуалност искане]

Ответникът иска

въззивната жалба да бъде отхвърлена.

Според ответника от защитната цел на член 11, параграф 1, буква [б]) и член 13 от Регламент № 1215/2012 следва, че от това по-благоприятно положение спрямо застраховател, срещу когото е предявен иск, може да се ползва само страната, която се счита за институционално по-слаб субект от застрахователя, по-специално от застрахователя на гражданската отговорност. Според Съда такива страни не били нито социалноосигурителните институции, нито лицата, извършващи професионална дейност в застрахователния сектор, независимо от техния мащаб (решения на Съда от 17 септември 2009 г., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561; от 31 януари 2018 г., Hofsoe, C-10[6]/17, ECLI:EU:C:2018:50; от 20 май 2021 г., CNP, C-913/19, EU:C:2021:399; от 21 октомври 2021 г., T.V. и D., C-393/20, EU:C:2021:871). Като субект на международното право обаче и за държава — членка на ЕС не можело да се приеме подобно положение на институционално по-слаба страна, още повече и ако тя — както ищецът в настоящия случай — предоставя услуги, които по същество са социалноосигурителни услуги, и ако тя освен това упражнява надзор върху застрахователите, които извършват дейност на нейната територия. Във всеки случай обаче сезираният като въззивна инстанция съд бил длъжен да отправи до Съда преюдициално запитване за тълкуване на основание член 267 ДФЕС, по-специално ако искал да постанови решение, което се различава в това отношение от решението на Oberlandesgericht Koblenz (Висш областен съд Кобленц, Германия) от 15 октомври 2012 г., 12 U 1528/11.

[...] [разяснения за производството пред националния съд]

II.

Съгласно член 148 от Zivilprozessordnung (Граждански процесуален кодекс) производството трябва да бъде спряно, а на основание член 267, първа алинея, буква б) и член 267, втора алинея от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) до Съда трябва да бъде отправен формулираният в диспозитива на точка 2 преюдициален въпрос. Това се налага, защото въззивната жалба на ищеца е допустима, а нейната основателност зависи от тълкуването на член 11, параграф 1, буква б) и

член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012, респ. от това дали е налице компетентност на първоинстанционния съд.

1. Въззивната жалба на ищеца срещу решението на Amtsgericht München [...] е допустима. [...] [разяснения]
 2. Основателността на въззивната жалба зависи от това дали Amtsgericht München правилно е приел, че няма компетентност по член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012.
- 2.1 Приложимата в това отношение правна уредба на Съюза гласи:

- Съображения от Регламент № 1215/2012:

„(15) Правилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. Винаги следва да е налице компетентност на това основание, освен в няколко ясно определени случаи, когато предметът на спора или автономията на страните обосновава различен свързващ фактор. Местоживеенето на правния субект трябва да се определя автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат спорове за компетентност.

[...]

(18) Във връзка със застраховането, потребителските и трудовите договори по-слабата страна следва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото общите правила.“

- Член 11 от Регламент № 1215/2012 гласи:

„1. Срещу застраховател с местоживеене в държава членка може да бъде предявен иск:

а) в съдилищата на държавата членка, където той има местоживеене;

б) в друга държава членка в случай на искове, предявени от притежателя на полицата, застрахования или трето ползващо се лице, в съдилищата по мястото, където ищецът има местоживеене; или

в) ако той е съзастраховател, в съдилищата на държава членка, в която е предявен иск срещу основния застраховател.

2. Застраховател, който няма местоживеене в държава членка, но има клон, агенция или друго представителство в една от държавите членки, по отношение на спорове, произтичащи от дейността на клона, агенцията или представителството, се счита, че има местоживеене в тази държава членка.“

- Член 13 от Регламент № 1215/2012 предвижда:

„1. По отношение на застраховка за отговорност застрахователят също така може, ако законът на съда го позволява, да бъде привлечен в производство, което увредената страна е започнала срещу застрахования.

2. Членове 10, 11 и 12 се прилагат по отношение на иски, предявени от увредената страна пряко срещу застрахователя, когато такива преки иски са разрешени.“

2.2 Съгласно член 13, параграф 2 увредена страна може да предяви пряк иск срещу застраховател пред съд, който е компетентен съгласно членове 10—12 от Регламент № 1215/2012. От своя страна член 11, параграф 1, буква б) от Регламент № 1215/2012 дава възможност за предявяване на иск пред съда по местоживеене на притежателя на полицата, т.е. — чрез препращането в член 13, параграф 2 от същия регламент — пред съда по местоживеене на увредената страна.

В това отношение за страните е безспорно, че ищецът предявява пряк иск съгласно член 18, първа алинея от Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (наричан по-нататък „Регламент „Рим II“) във връзка с член 7.1, алинея 2, и членове 1.1 и 143 от испанския *Ley sobre responsabilidad civil y seguro en la circulación de vehículos a motor* (Закон за гражданската отговорност и за застраховането при използване на моторни превозни средства, „LRCSCVM“) срещу ответника като застраховател на гражданската отговорност за автомобила, управляван от другия участник в произшествието, въз основа на суброгация съгласно член 19 от Регламент „Рим II“ във връзка с член 76 от *Bundesbeamtenengesetz* (Закон за федералните държавни служители). Суброгация е налице, тъй като ищецът — също безспорно — е работодател на увредения в произшествието държавен служител и тъй като — пак безспорно — по време на причинената от произшествието временна неработоспособност продължава да ѝ изплаща трудовото възнаграждение в размер на 1 432,77 евро.

2.3 При това положение от решаващо значение е въпросът дали ищецът, който предявява иск въз основа на законова цесия на правото на първоначално увредената в произшествието служителка, също може да се позове на член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012.

Що се отнася до правилата за компетентност, Регламент № 1215/2012, подобно на неговия предшественик — Регламент (ЕО) № 44/2001 от 22 декември 2000 година (наричан по-нататък „Регламент № 44/2001“), се основава на следните основни съображения: съгласно съображение 15 от Регламент № 1215/2012 правилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. Съображение 18 от този регламент предвижда, че във връзка със застраховането, потребителските и трудовите договори по-слабата страна следва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото общите правила.

- 2.4 Доколкото е видно, в три свои решения (от 17 септември 2009 г., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561; от 20 юли 2017 г., MMA IARD, C- 340/16, EU:C:2017:576; и от 31 януари 2018 г., Hofsoe, C-106/17, EU:C:2018:50) Съдът вече е извел основни принципи, за да се постигне, от една страна, защитата на по-слабата страна, предвидена в членове 10—13 от Регламент № 1215/2012 (респ. в съответните предшестващи ги разпоредби от Регламент № 44/2001), и от друга, необходимата предвидимост досежно компетентния съд:

Така например всички лица, които извършват професионална дейност в застрахователния сектор, било то като застрахователи, институции за задължително социално осигуряване (решение от 17 септември 2009 г., 17 септември 2009 г., Vorarlberger Gebietskrankenkasse, C-347/08, EU:C:2009:561) или цесионери, които професионално се занимават със събирането от застрахователи на вземания за обезщетение (решение от 31 януари 2018 г., Hofsoe, C-106/17, EU:C:2018:50), не се нуждаят от защита и следователно не попадат в обхвата на защитата, предоставена от член 10 и сл. от Регламент № 1215/2012 при избора на *forum actoris*, при това независимо дали имат същата пазарна или икономическа сила като ответния застраховател.

За разлика от тях всички лица, които не извършват професионална дейност в застрахователния сектор, а предявяват иски, като встъпват в правата на увредената страна, например по силата на наследяване или като продължават да изплащат трудовото възнаграждение, на свой ред трябва да се считат за „увредена страна“ по смисъла на член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012 и да се възползват от *forum actoris* по член 10 и сл. от Регламент № 1215/2012. За това също не се изисква да се проверява необходимостта от защита във всеки отделен случай. Във връзка с това Съдът отбелязва следното (решение от 20 юли 2017 г., MMA IARD, C- 340/16, EU:C:2017:576 т. 34 и сл.):

„Освен това, както запитващата юрисдикция посочва в акта, с който отправя преюдициалното запитване, евентуална преценка

във всеки отделен случай на това дали работодателят, който продължава да изплаща трудовото възнаграждение, може да се счита за „по-слабата страна“, за да попадне в обхвата на понятието „увредена страна“ по смисъла на член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001, би породила риск от правна несигурност и би противоречала на целта на посочения регламент, обявена в съображение 11 от него, съгласно което правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими.

Вследствие на това следва да се приеме, че по силата на член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 работодателите, встъпили в правото на обезщетение на свои служители, могат като лица, претърпели вреда, и независимо от техния мащаб и правна форма, да се позоват на специалните правила за компетентност, предвидени в членове 8—10 от този регламент.

Затова работодател, встъпил в правата на свой служител поради това, че изплаща трудовото възнаграждение на последния в периода на временна нетрудоспособност, който единствено в това си качество предявява иск за обезщетяване на вредата, претърпяна от последния, може да се разглежда като по-слаба страна по отношение на застрахователя, срещу когото предявява иск, и вследствие на това, като страна, която може да се ползва от възможността да предяви този иск пред съдилищата на държавата членка, в която е установен.

От това следва, че работодател, встъпил в правата на служител, който е увредена страна от пътнотранспортно произшествие, чието трудово възнаграждение той продължава да изплаща, може, в качеството си на „увредена страна“, да предяви иск срещу застрахователя на превозното средство, участвало в това произшествие, пред съдилищата на държавата членка, в която е установен, когато е възможно предявяването на пряк иск.

[...]

От всички гореизложени съображения следва, че член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 44/2001, във връзка с член 11, параграф 2 от този регламент, трябва да се тълкува в смисъл, че работодател, установен в първа държава членка, който продължава да изплаща трудовото възнаграждение на свой служител, отсъстващ поради пътнотранспортно произшествие, и който е встъпил в правата на последния срещу установено във втора държава членка дружество — застраховател на гражданската отговорност, която произтича

от участието в това произшествие превозно средство, може, в качеството на „увредена страна“ по смисъла на тази последна разпоредба, да предяви иск срещу това застрахователно дружество пред съдилищата на първата държава членка, когато такива преки иски са разрешени.“

Същевременно обаче, тъй като става въпрос за изключения от принципа на компетентност на съда по местоживееене на ответника, които трябва да се тълкуват стеснително, те не се прилагат спрямо лицата, за които тази защита не е оправдана (решения на Съда от 31 януари 2018 г., Hofsoe, C-106/17, EU:C:2018:50, т. 41 и от 20 май 2021 г., CNP, C-913/19, EU:C:2021:399, т. 39). Въпреки че за целите на прилагането на член 10 и сл. от Регламент № 1215/2012 обикновено не е необходимо да се разглежда всеки отделен случай и да се балансира структурната слабост, респ. необходимостта от защита, по принцип не би трябвало да съществува дисбаланс по смисъла на тези разпоредби поне когато искът не се отнася до застрахователя, по отношение на когото както застрахованото лице, така и увреденото лице се считат за по-слабата страна (решение на Съда от 9 декември 2021 г., VT, C-708/20, EU:C:2021:986, т. 33).

- 2.5 Ето защо, от една страна, в рамките на член 10 и сл. от Регламент № 1215/2012 чрез абстрактно генерализиране се преценява необходимостта от защита, така че в определени групи случаи — при това в рамките на тези групи случаи независимо от конкретната слабост, респ. необходимост от защита спрямо застрахователя, срещу когото е предявен искът — необходимостта от защита трябва да бъде потвърдена (по-специално при законова цесия, когато е налице встъпване в права от наследници или работодатели) или отречена (по-специално в случаите на социалноосигурителни институции или цесионери, които извършват професионална дейност в застрахователния сектор). От друга страна, именно това категоризиране на случаи показва, че изискването за предвидимост, формулирано в съображение 15, може да се постигне в достатъчна степен чрез типизиране, като същевременно се запази възможността за дерогиране.

Поради това в своето решение от 15 октомври 2021 г. (12 U 1528/11) Oberlandesgericht Koblenz отхвърля за иски, предявени от федерална провинция на държава членка, компетентността по (в това отношение идентичните на член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012) разпоредби на член 9, параграф 1, буква б) и член 11, параграф 2 от Регламент № 44/2001 с мотива, че дадена провинция на Федерална република Германия не е по-слаба или с по-малък юридически опит от застраховател и че нейното положение може да се сравни с това на социалноосигурителна институция.

За разлика от това, в посоченото по-горе решение (от 20 юли 2017 г., MMA IARD, C- 340/16, EU:C:2017:576) Съдът потвърждава компетентността да се разгледат иски, предявени от здравна институция — субект на публичното право, като работодател, който е законен цесионер, поради продължилото изплащане на трудовото възнаграждение на неин служител; публичноправната институция обаче, която е предявила иска в този случай, не е нито федерална провинция, нито дори самата държава — членка на Европейския съюз, а изглежда, че критерият за международноправна субектност всъщност е този, който може да се установи по достатъчно абстрактен начин, така че да се изпълни изискването за предвидимост досежно компетентността.

3. При това положение основен за решението по въззивната жалба на ищеца е въпросът дали член 11, параграф 1, буква б) и член 13, параграф 2 от Регламент № 1215/2012, въпреки характера си на разпоредби, които предвиждат изключения, могат да се тълкуват в смисъл, че и самата държава — членка на Европейския съюз, в качеството ѝ на работодател, който продължава да изплаща трудовото възнаграждение на (временно) неработоспособен поради пътнотранспортно произшествие държавен служител и който е встъпил в правата на този служител спрямо установено в друга държава членка дружество — застраховател на гражданската отговорност за участващото в това произшествие превозно средство, може като „увредена страна“ по смисъла на цитираната разпоредба да предяви срещу застрахователното дружество иск пред съда по местоживееене на неработоспособния държавен служител, когато такъв пряк иск е допустим. Следователно страните спорят относно тълкуването на регламент, което е от основно значение за решението по въззивната жалба.

Ето защо на основание член 267 ДФЕС до Съда на Европейския съюз трябва да бъде отправено преюдициално запитване за тълкуване с формулирания в диспозитива на точка 2 въпрос.

[...]